

המלך מצווה בתורה לכתוב לו את "משנה התורה" וכמו כן מתוארות המטרות לכתובה "והיתה עמו" וגם "וקרא בו", השאלה האם יש קשר מחייב בין הדברים, הן מצד התוכן של מה כתוב בספר תורה של מלך, הן מצד הצורה שלו האם הוא ספר המונח בארון או מונח עליו ונושא, וכמו כן תכלית הקריאה האם היא יומיומית או מתקשרת עם קריאת תורה בפרשת הקהל על ידי המלך. התנאים נחלקו בביאור הביטוי "משנה התורה" – האם זהו ספר נוסף שהוא משנה לספר הראשון, או שזהו ספר המכונה 'משנה תורה' שהוא ספר דברים.² ומצינו במפרשים שיטות נוספות בנוגע לתוכן ספר תורה של המלך.

רוב הראשונים כתבו שהמלך מצווה בכתובת ספר תורה נוסף בעל תוכן זהה לספרו הראשון בדומה לספר תורה שבו מצווה כל איש ישראל.³

¹ דברים יז, יח-יט.

² עיין ספר השורשים לרד"ק ערך משנה: "אֶת־מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת" (דברים יז, יח), כתוב בצרי רצונו לומר שיכתבנה פעם שניה שיהיה לו שתי תורות. וכן למדו רבותינו ז"ל מזה (סנהדרין כא, ע"ב) כי המלך צריך שיהיו לו שתי תורות אחת שיוצאת ונכנסת עמו ואחת שמונחת לו בבית גנזיו. ויש מפרשים את משנה התורה ענין שינון מן 'וְשִׁנְתָם לְבָנֶיךָ' (דברים ו, ז). וכן 'וְהָיָא יְשֻׁבֵת בְּיְרוּשָׁלַם בְּמִשְׁנָה' (מלכים ב' כב, יד), רוצה לומר בבית המדרש".

³ ספרי דברים, פסקא קס: "אין לי אלא משנה תורה, שאר דברי תורה מנין, תלמוד לומר לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשותם"; פסיקתא זוטרתא פרשת שופטים, ד"ה והיה כשבתו: "רבותינו אמרו שני ספרין היה כותב"; מדרש תנאים לדברים יז יח (ממדרש הגדול שם); רמב"ם: פירוש המשנה סנהדרין פ"ב מ"ה – "וכותב שני ספרי תורה שלמים", וכך עולה מדבריו כאן ובהל' סת"ם פ"ז ה"ב-ה"ג, שכתב את מצוות הכתיבה הנוספת למלך מעבר להדיוט, ולא כתב שספרו שונה מספר ההדיוט; פרי האדמה כאן, ד"ה והנה מדברי רבינו, בשיטת הרמב"ם; שו"ת שם משמעון (פולאק) אהע"ז סי' כא דף קנט ע"ד, מכיוון שהרמב"ם פסק שמעתיקים מספר העזרה ולא הביא ששם על זרועו משמע שזה ספר שלם; מאירי סנהדרין כא ע"ב "ספר תורה זה שהמלך מביא עמו לא משנה תורה בלבד אלא כל התורה כאותה שמונחת בבית גנזיו ולא נאמר משנה התורה אלא שהיא שנייה אצלו לאותה שבבית גנזיו"; ראב"ד על הספרי שם, גם למי שאומר שבהקהל קוראים רק ספר דברים מודה שלעניין כתיבה כותבים את כל התורה, וכן פירש ר"פ פערלא מנין שישים וחמש הפרשיות פרשה י ד"ה ואמנם יש מקום; מנחת חינוך מצוה תקג "והס"ת צריך להיות כתובה כדינה"; מלב"ם דברים שם, "ומ"ש אחרים אומרים, פי' שהגם שהיה המלך מצווה לקרות כל דברי התורה בכ"ז ביום הקהל לא היה קורא רק משנה תורה" ולדעתו אין בספרי שתי דעות; העמק דבר שם, "הא ודאי שכל התורה בכלל, ולמדן מהא דכתיב בכל ישראל כתבו לכם את השירה, וכל התורה בכלל כמש"כ שם ההכרח לכך, ולא כתיב כאן משנה תורה (=ספר דברים), אלא שתכלית הכתיבה הוא בשביל משנה תורה", וכן בפתיחה לספר דברים; חידושי ר' מאיר שמחה סנהדרין כב ע"א; שיעורי הרב (סולובייצ'ק) סנהדרין שם אות קז, רשימות שעורים יבמות ד ע"א תוס' ד"ה וכן, וביאר שיעקר החיוב למלך הוא לכתוב את ספר דברים אבל כיוון שאי אפשר לכתוב חלק מהתורה לכן כותב את כולה.

אך יש אומרים שהספר השני אותו מצווה המלך לכתוב, אינו ספר תורה שלם (בפרט לדעות שעושה כמין קמיע), ונחלקו הפרשנים מהו תכנו:

1. ספר דברים.⁴
2. עשרת הדברות.⁵
3. רשימת תרי"ג מצוות מקוצרות⁶ (בדומה לאזהרות לחג השבועות).
4. נכתב בו פרשת המלך.⁷
5. יש מי שאומר שהמלך כותב בו ביאור תורה שבע"פ כדוגמת מצוות המיוחדות למלך.⁸ ויש מי שדחה דבריו לעת הזאת, ורק כאפשרות לעתיד לבא.⁹

⁴ אהלי יהודה (נג'אר) על ספרי פרק י"ה ד"ה אלא בהסבר הדעה השניה בפסיקתא זוטרתא שם, ובספרי דברים שם "אחרים אומרים"; אמרי יושר, חידושי הרד"ל, ועץ יוסף, בהסבר בראשית רבה ו, ט – "ספר משנה תורה היה סגנון ליהושע": זהו ספר דברים שיהושע קרא בו תמיד כמלך; אברבנאל דברים יז: "וידמה שיהיה ספר אלה הדברים שרוב גופי התורה תלויים בו והוא ספר קטן הכמות שיוכל להביאו כמו קמיע"; אדרת אליהו (הגר"א) דברים יז, יח; פרי האדמה כאן בשם שנות חיים, ד"ה גם מ"ש השנות חיים; אמת ליעקב דברים יז, יח: "שספר דברים היה הספר המיוחד למלך, ומשום שבו נכתבו כל הדינים הנוגעים לחיי הציבור והנהגת הכלל".

⁵ ראה ערוך ערך תפל, דברי רב האי גאון בשם רב נחשון גאון, ותשוה"ג שע"ת סי' קמט בשם רה"ג, בפרוש הגמרא בברכות כג ע"א, שלא יאחז אדם ספר תורה בזרועו ויתפלל, שהכוונה שכתוב בו עשרת הדיברות וזה נחשב ספר תורה; דעת זקנים מבעלי התוספות דברים שם "ושמעתי כי אותו ס"ת התלוי בזרועו לא היה כתוב בו כי אם עשרת הדברים ולפי שיש מן אנכי עד לרעך תרי"ג אותיות כנגד תרי"ג מצות קרוי ס"ת, (עשרת הדיברות בפרשת ואתחנן יש בו 708 מילים, ואילו בפרשת יתרו יש בו 620 מילים) ליישוב המספר ראה בעל הטורים שמות כ, יד "ויש בהם תר"כ אותיות כנגד תרי"ג מצות (במד"ר יג טז) ושבע מצות של בני נח. וסימנם כתר תורה"; פירוש הרא"ש עה"ת דברים יז, כ; שו"ת הרב"ז שם אות ב. עיין רי"פ פערלא על ספר המצוות לרס"ג מנין שישים וחמש הפרשיות פרשה ס ד"ה הן אמת, שהקשה על שיטה זו.

⁶ רש"ש סנהדרין כא ע"ב, בהסבר תרגום אונקלוס (דברים שם) "פתשגן אורייתא" – "תורף הענין כמו פתשגן הכתב", וכ"כ אבני חפץ (לווין) סי' עו אות ז, ובספרו ברכת אהרן, פרק שלישי מאמר קמח אות ד, בדעת אונקלוס; עיין רי"פ פערלא שם: "דלפי התרגום משמע עכ"פ שנתחייב המלך לכתוב תוכן ועיקר התורה. דהיינו כל המצוות שבתורה כמו שהם"; עיין מרגליות הים סנהדרין כב ע"א אותיות ו-ז: יש הבחנה בין ספרי התורה של המלך בהתאם לשתי הלשונויות (דברים שם יט): האחד לצורך "והייתה עמר", ותפקידו כעין תפילין ומזוזה, ותלוי על זרועו כקמיע, והשני ספר תורה רגיל, על מנת ללמוד בו, ובו מקיים "וקרא בו".

⁷ אבני חפץ (לווין) ובספרו ברכת אהרן, שם, בדעת תרגום יונתן (דברים שם) "פרשא אורייתא דא".
⁸ רוח חן חכמת שלמה פרשיה יב: "מלת משנה כמו פירוש וביאור דברים, לכן ספר דברים שבו הואיל משה באר את התורה נקרא משנה תורה... ואף על פי שדברים שבע"פ אי אתה רשאי לכותבן, למלך חייבה תורה שיכתבם מטעם שאמר וקרא בו כל ימי חייו, וזהו וכתב לו לבדו הוא יעשה כן...ועל ספר התורה הזאת שהתחברה עמה המשנה צוה והיתה עמו... במשנה יקרא כל ימי חייו". וראה העמק דבר פתיחה לספר דברים, בהסבר השם משנה תורה "אלא נראה טעם לזה השם, מבואר בתרגום אונקלוס 'פתשגן אורייתא', כמבואר להלן (יז, יח). ומשמעו פירוש ובאור עד שמעמיד על דקדוק לשון התורה", ואמנם העמק דבר עצמו פירש שהכוונה לספר דברים, ואף שלדעתו המלך כותב את התורה כולה.

⁹ הכתב והקבלה דברים שם, על דברי רנה"ו "ואין אנו מקבלין פירושו זה כי אין אנו רשאים לחדש במצוה פירוש שאין לו יסוד מפי מקבלי התורה שבע"פ"; עיטור סופרים בעריכת הרא"ה עמוד 4 "המלך מרובי טרדותיו חששה תוה"ק שלא ישכח הלכות ותורה שבע"פ, ע"כ חלה עליו החובה לכתוב גם תורה שבע"פ... אמנם תלמודין לא ס"ל הכי מדפריך בסנהדרין מלך אין הדיוט לא, ועכ"פ לומר שבמקום זה נרמז הדבר אשר יהיה לקץ ימים כדרכה של תורה יתכן מאד".